

KVADRATAS

Egidijaus Godliausko asmeninio archyvo nuotr.
„Ukrainos madona“. 2022 m.

etaplus

Meno teritorija #04

2022/04/29

TAPYMAS ANT
DIDELĖS DROBĖS –
TARSI ŠOKIS

2

AKLAS PASIMATYMAS
SU KNYGA

4

APIE SOCIALISTINĮ IR
BANALŲJŲ REALIZMUS
LITERATŪROJE

5

IEŠKITE MENO GALIAI VEIKTI.
ATGAUTI VIDINĘ PUSIAUSVYRĄ,
STIPRINTI EMOCINĘ BŪSENĄ
PADEDA MENO TERAPIJA

6

(V)IRSMAS – TAI IRSMO
VIRSMAS NAUJU

7

DOMINYKA PASAULYJE
PASIGENDA
TOLERANCIJOS

8

Egidijaus Godliausko asmeninio archyvo nuotr.
„Autoportretas“. 2019 m.

TAPYMAS ANT DIDELĖS DROBĖS – TARSI ŠOKIS

Egidijus Godliauskas – kūrybingas perspektyvus tapytojas, kuris kultūra verdančius didmiesčius maino į lėtus pasivaikščiojimus Joniškio gatvėmis, miškais. Ten įkurtoje studijoje „Kirvis“ gimsta ne tik didžiulės abstrakcijos, peizažų drobės, bet ir skandalingų, prieštaringų, kvestionuojamų asmenybių portretai. Tapytojas nevengia nūdienos aktualijų, lieja jas su fikcija, per kurią skleidžiasi paties asmenybė. Šiaulių dailės galerijoje balandžio 28–gegužės 14 d. veikia jo tapybos paroda „Šventojo elnio nužudymas“.

– *Esi kilęs iš Joniškio, tačiau atvykai į Šiaulius studijuoti dailės, nors iki tol nuseklaus santykio su menu nepalaidai. Kodėl nusprendei sieti kasdienybę su menu?*

– Visada mėgau protestuoti prieš visuomenėje nusistovėjusius stereotipus. 2006 m., kai pasirinkau studijuoti tapybą, buvo populiariu studijuoti gerą darbą ir sotų gyvenimą užtikrinančias specialybes, kurios tuomet atrodė perspektyvios. Niekada neįsivaizdavau, kad galėčiau dirbti kokį ofisinį darbą, todėl nusprendžiau studijuoti meną, kur galėčiau išreikšti save.

– *Ar ilgas buvo kelias, kol tapyba tave surado? Ar tu ją suradai?*

– Prieš studijas niekada nebuvau bandęs tapyti, tad tik palaipsniui supratau, kad tai yra puiki priemonė kalbėti. Jau nuo studijų baigimo dalyvauju visose Šiaulių dailininkų parodose. Buvo šiek tiek sunku, nes tapybos priemonės visada buvo brangios ir kartais neturėjau už ką jų nusipirkti. Norėdamas konkuruoti ir būti pastebėtas, negali tapyti

bet kaip ant bet ko. Dabar aš jau kaifuoju nuo dažų, proceso, kai tepu juos ant drobės, kai pradeda ryškėti baigtinis vaizdas. Man oda eina šurpais, ateina pasitenkinimo jausmas. Jei kas nesiseka tapyboje, visada darau tol, kol pasiekiu mane tenkinantį rezultatą, tuomet džiaugsmas dvigubėja.

– *Neretai tenka išgirsti, kad jaunosios kartos menininkai nebetapo. O kokia paties nuomonė? Ar pritari, kad tapytojų gretos mažėja?*

– Pažįstu nemažai savo kartos tapytojų, bet ar anksčiau buvo kitaip – sunku palyginti. Visgi pastebiu, kad už mane jaunesnė karta rečiau renkasi tapybos studijas. Vėlgi – gal aš jų nepastebiu, nes pats esu iš Joniškio, o Šiauliai nebeturi menų fakulteto. Dabar jaunoji karta tapo skaitmena, kas palengvina visą procesą: nebereikia didžiulių šviesių studijų, drabužiai nepersigeria terpentino kvapu, rankos neišsitempa dažais. Davidas Hocknis yra sukūręs puikių skaitmeninių darbų. Aš pats neseniai nusipirkau

„iPad’ą“ tam, kad galėčiau kelionių metu kurti paveikslus.

– *Lietuvoje didžiausi kultūriniai centrai yra didmiesčiai, ten buriasi dauguma menininkų, meno kuratorių, lengviau įsiliesti, tapti bendruomenės dalimi, bet pats gyveni Joniškyje. Ar ne-traukia centro pojūtis, buvimas tarp kitų menininkų? Kodėl?*

– Kartas nuo karto vykstu į didmiesčius pavaikščioti po parodas, pažiūrėti, kokiu ritmu gyvena žmonės, tačiau ilgiau ten pabuvęs jaučiu nuovargį dėl perteklinio vaizdinio ir garsinio triukšmo, kuris mane sekina, neleidžia susikaupti ir girdėti savo minčių. Grįžęs į Joniškį jaučiu ramybę, nes nereikia skubėti, kažko vyti. Smagu įžengti į studiją po ilgesnės kelionės ir suprasti, kad turiu viską, ko man reikia. Nereikia kažkur toli vykti, kad galėčiau ramiai pavaikščioti miške.

– *Dažnai miestiečių supratimą apie kultūrinį gyvenimą gali pakeisti tame mieste apsigyvenęs menininkas. Vienas iš tokių pavyzdžių – J. Miltinis, kurio dėka panevėžiečiai susikūrė santykį su teatru. Ar kada pasvajoji apie savo poveikį Joniškui? Koks jis galėtų būti?*

– Manau, miestui svarbu turėti jame gyvenantį menininką. Aš iki šiol atsimenu, kai pirmą kartą pradinėse klasėse aplančiau tautodailininkų parodą, skirtą Adomui Varnui. Man tada padarė įspūdį. Galvoju, kokį įspūdį būtų padariusi profesionalaus meno paroda. Manau, kad kažkokiems kultūriniais procesams galiu turėti įtakos vien gyvendamas ir kurdamas Joniškyje, kviesdamas profesionalius kūrėjus rengti ten parodas. Galbūt ateityje būtų galima rengti plenerus ar kokį meno festivalį, tam tinkamų erdvių yra. Visgi tokių metų būtų naivu įsivaizduoti kažkokį poveikį, juolab kad iš to krašto yra kilę daug pasaulyje ir Lietuvoje garsių žmonių. Kažkiek ir aš savo paveiksluose esu jų nutapęs, tai tarsi mano duoklė miestui.

– *Joniškyje jau trejus metus veikia tavo įsteigta meno studija-galerija „Kirvis“. Toje erdvėje ne tik dirbi, bet ir kartais mokai interesantus. Kaip sekasi toje erdvėje? Ar ji prigijo mieste? Gal planuoji vykdyti dar įvairesnių projektų?*

– Metus laiko užsiėmiau vien kūryba, kadangi tai mano pirmoji studija ir jaučiau pareigą bei malonumą visą savo laiką skirti darbui joje. Po metų studijoje pagalvoju, kad žmonėms būtų įdomu ateiti pasimokyti tapyti. Užsiregistravo apie 15 norinčiųjų, tačiau po mėnesio prasidėjo karantinas. Teko pamokas nutraukti. Atlaisvėjus karantinui ir dabar ateina keletas mokinių. Ateityje planuoju vėl atnaujinti pamokas ir kviesti naujus mokinius, su kuriais galėčiau pasidalyti patirtimi. Per trejus metus pritapiau tiek darbų, kad jau nebetilpau savo studijoje, tad teko išsinuomoti dar vieną salę, kurioje planuoju atidaryti galeriją.

– *Kiek girdėjau, mėgsti iššūkius. Vienas iš tokių – 100 drobių per metus, kurias demonstravai Joniškyje surengtose parodose. Toks tempas įspūdingas. Kam tau reikėjo šio iššūkio?*

– Tokiam iššūkiui ryžausi užpildęs paraišką Lietuvos kultūros tarybai dėl stipendijos. Ją gavau pusę metų. Tai buvo priežastis neužsukti rutiną, pagerinti įgūdžius. Nebūtinai visi darbai pavyko tokie, kokių norėjau, tačiau kai kas pavyko. Juos eksponavau ne tik Joniškyje, bet ir kituose Lietuvos miestuose: Šiauliuose, Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje bei mažesniuose miesteliuose.

– *Dauguma tavo drobių – abstrakcijos, tačiau tapai ir peizažus, portretus. Labai įsimintini putino, Trumpo, Silvanos, Karbauskio, menininkės Natalios LL portretai, kuriuose daug emocijos, subjektyvaus požiūrio, tarsi norint per lėtą jų tapymą perprasti veikėjų logiką, juos pažinti. Kas tau svarbu tapant portretu?*

– Portretus tapau, nes veiduose yra daug informacijos. Portrete lengviau perduoti žinutę, išreikšti poziciją į tam tikrus dalykus, įvykius. Abstrakcijos man tarsi melodijos, tarsi pauzės tarp emocinių iškrovų, kurios atsiranda tapant portretus.

– *Šiaulių dailės galerijoje rengtoje palaikymo Ukrainai akcijoje lankytojai už auką galėjo įsigyti menininkų sukurtos simbolikos. Tu taip pat prisidėjai, pateikėi putino portreto ženkliukus, atvirutes. Visgi prieš kelerius metus tapytas portretas įgauna naują emocinį fo-*

► „Sulaužyti žodžiai“. 2022 m.

► „Belaruskali“. 2022 m.

na. Pastebėjau, kad daugelis stengėsi jo nesirinkti, privengti, ignoruoti, kiti baisėjosi. Kokios tavo mintys apie šiandien visai arti mūsų vykstantį karą, putino politiką? Ar apskritai seki tuos įvykius, juose dalyvauji? Kaip?

– Žmonės linkę rinktis sau mylimus, artimus vaizdus. Anksčiau žiūrovai, matydami putiną su mikimauzo ausimis, tiesiog kvatodavo, jiems tai sukeldavo šypseną. Dabar visiškai priešingas variantas. Nors putinas visada buvo toks, koks yra, tiesiog žmonės jį matė tokį, kokį norėjo. Karas yra siaubinga. Su nekantrumu laukiau putino eros pabaigos. Naujausias tapybos darbas – „Ukrainos madona“, kuriame nutapiu savo vaiką žindančią motiną. Kūrinyje moteris pridengia kūdikį nuo šukių, kurios dužo rusijai numetus bombą ant ukrainiečių gyvenamųjų namų kvartalo.

– *Kaip tu atsirenki, ką ir kada tapti? Ar leidiesi pasroviui? Kaip atrodo tavo kasdienis kūrybos ritmas? Ar turi ritualų?*

– Nors pandemija ir karas išmušė iš vėžių, kasdien stengiuosi kažką nuveikti studijoje ir grįžti į prieš karantiną vyravusią rutiną. Atvykęs į dirbtuves, išsijungiu naujienas, pavartau poliarizuojančius straipsnius, nuomones. Jeigu tiek mane, tiek visuomenę veikia tos pačios naujienos, stengiuosi nutapyti tai temai labiausiai tinkamą vaizdą, nesvarbu, ar tai atitinka mano vertybes. Jei kokią dieną nėra įkvėpimo, einu traukti drobių ar atlikti kitų ūkinių darbų studijoje.

– *Esi nutapęs ne vieną savo paties autoportretą, tarsi sekdamas didžiųjų Europos tapytojų (Rembranto, Dürerio, Rubenso, Van Gogo ir kt.) pradėta tradicija. Koks tavo santykis su tradicija? Kiek tau svarbu ja sekti, būti amžininku, o kiek – ieškoti ir kurti savitą kryptį?*

– Autoportretas – tarsi savęs tyrinėjimas. Kiekvienas dailininkas turi savo priežastį, kodėl tapo autoportretus. Dabar visi žmonės daro asmenukas, nes technologijos tai leidžia. Su tapyba kiek kitaip. Žmonės perka paveikslus, o aš abejoju, ar autoportretas yra paklausy prekė. Jeigu žmonės perka kūrinius pagal pavardes, tai kodėl nenusipirkus dailininko autoportreto? Aš esu mano tapyba, aš parduodu savo tapybą, tad iš esmės parduodu save.

– *Nemaža tavo darbų dalis – grandiozinės drobės, siekiančios po keletą metrų. Kodėl renkiesi didelio formato*

drobes? Kuo skiriasi darbas su didelio formato drobėmis nuo darbo su mažoformatėmis?

– Ant didelių drobių tapyti patogiau. Be to, apsilankius didelėse galerijų erdvėse, pirmiausia į akis visada krinta dideli paveikslai. Didelis paveikslas daro didesnę įspūdį bei labiau sustiprina siunčiamą žinutę. Mažai drobei reikia daugiau kruopštumo, tapytas ant jos suvaržo mano judesių diapazoną. Tapytas ant didelės – tarsi šokis, kai dideliais mostais teptuku intuityviai dengiu drobės paviršių: pritupiu, pasilenkiu, atsistraukiu ir vėl greitai pribėgdamas teptuku prisiliečiu prie drobės ir užtepu tinkamoje vietoje.

– *Kaip tik vakar Šiaulių dailės galerijoje atidaryta tavo tapybos paroda „Šventojo elnio nužudymas“, kurią surengti tave pakvietė po pasirodymo Šiaulių dailininkų parodoje pernai. Ar gali papasakoti, ką lankytojai išvys parodoje? Kokios buvo tavo pagrindinės mintys, kai ją kūrėi?*

– Lankytojai išvys ne tik mano naujausius, dar niekur nerodytus kūrinius, bet ir anksčiau sukurtus darbus. Joniškio peizažai, abstrakcijos, portretai. Parodoje viskas taip, kaip šiuo metu jaučiuosi. Tai pirmoji mano personalinė paroda Šiauliuose, todėl noriu parodyti tai, ką turiu geriausio. Visi darbai susijungė į vientisą parodą, kurios pavadinimas – „Šventojo elnio nužudymas“. Pavadinimą įkvėpė graikų mitas. Visi turime paaukoti kažką svarbaus, kad gyventume laisvėje. Ukrainoje žmonės aukoja gyvybes už savo ir mūsų laisvę. Ne taip seniai žmonės žuvo, gindami Lietuvos laisvę. Dabar jaučiu pareigą imtis tų temų, kurios gali mane supriešinti su kai kuriomis visuomenės grupėmis, tačiau taip prisidedu prie kitų žmonių kovos už laisvę.

– *Kadangi negali gyventi be iššūkių, noriu paklausti, kokius juos susiplanavai ateičiai? Galbūt planuoji išbandyti save ne tik tapyboje?*

– Man patinka technologijos, studijoje pilna įvairių prietaisų – nuo garso įrašymo, muzikos kūrimo priemonių iki grafinio piešimo planšetės, vietos fotografijoms kurti. Mane domina viskas, viską noriu išbandyti. Neseniai sėdaikčių parduotuvėje nusipirkau 1989 m. juostinę vaizdo kamerą „Ferguson video-star FC27“. Nekantrauju pritaikyti ją savo kūryboje.

► „Kauno dama“. 2022 m.

► „Medžioklė lankais“. 2020 m.

AKLAS PASIMATYMAS SU KNYGA

Pasimatymas – visada svaiginantis ir jaudinantis. O jeigu tai aklas pasimatymas, to jaudulio ir paslapties dar daugiau! Kviečiame į kiek kitokį, neįprastą, tačiau ne mažiau emocijų keliantį aklą pasimatymą su knyga.

Kauno viešosios bibliotekos nuotr.

Dažniausiai knygas renkamos pagal žanrą, autorių, viršelį ar draugų rekomendacijas. Šį kartą kviečiame knygą išsirinkti perskačius tik trumpą kito žmogaus parašytą žinutę. Tai puiki galimybė praskaidrinti kasdienybę, atrasti kažką naujo ir nepatirto, taip pat prisidėti prie tvarių pokyčių!

Kava + knyga. Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka, bendradarbiaudama su kavinių tinklu „Vero café“, organizuoja knygų mainų akciją „Aklas pasimatymas su knyga“.

Kada? Nuo balandžio 23 d.

Kur? „Vero café“ kavinėse Šiauliuose (PC „Akropolis“ ir PC „Saulės miestas“). Ten rasi specialias „Aklo pasimatymo su knyga“ lentynas.

Ką reikia daryti? Ateik į „Vero café“, išsirink knygą iš lentynos, perskaityk tik trumpą kito žmogaus parašytą žinutę, pasiimk puodelį mėgstamos kavos ir pasinerk į paslaptinę aklą pasimatymą su knyga.

Jeigu nori tapti šių mainų dalimi, atnešk savo perskaitytą knygą, supakuok ją taip, kad nesimatytų viršelio, ir palik lentynoje su trumpa žinute kitam.

Kiekvienas, atnešęs knygą, gaus 15 proc. nuolaidą savo mėgstamai kavai! Nuolaida bus taikoma iki birželio 1 d.

Tviri biblioteka

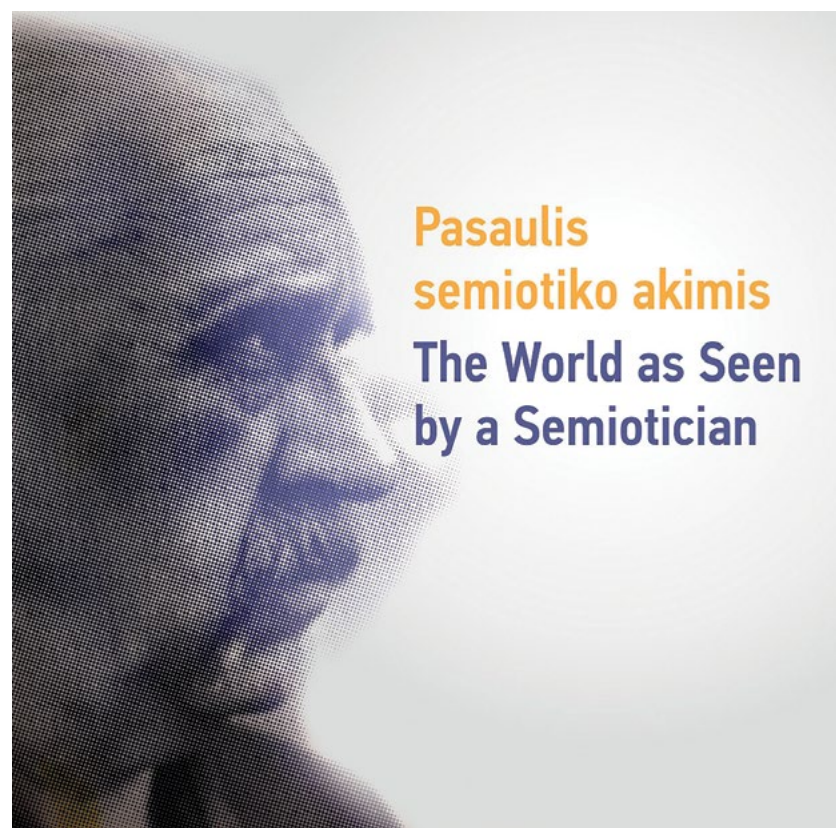
Knygų mainų akciją pradedame per Nacionalinę Lietuvos bibliotekų savaitę, kurios šių metų tema – tviri biblioteka. Jau kurį laiką tvaraus gyvenimo būdo idėjos yra plačiai aptariamoms ir įgyvendinamos kasdieniame gyvenime, o jų plėtojimas teikia vis daugiau naudos visuomenei. Pirkti knygas ir, jas perskačius, laikyti namie atrodo neracionalu. Tad kodėl gi jų nepaleisti į tolesnį gyvenimą? Leiskime toliau džiuginti ir šviesti kitus žmones. Vedami šios minties, kviečiame šiauliečius dalyvauti akcijoje ir pajusti skaitymo džiaugsmą!

Akciją organizuoja Šiaulių apskrities Povilo Višinskio viešoji biblioteka ir kavinių tinklas „Vero café“.

SAVB informacija

PARODA „PASAULIS SEMIOTIKO AKIMIS“

Šiaulių istorijos muziejuje (Aušros al. 47, Šiauliai) veikia Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos iniciatyva parengta paroda „Pasaulis semiotiko akimis“.

Pasaulis
semiotiko akimis
The World as Seen
by a Semiotician

Paroda sukurta minint lietuvių ir prancūzų semiotiko, mitologo, kalbininko Algirdo Juliaus Greimo (1917–1992) šimtąsias gimimo metines. A. J. Greimas susijęs su Šiauliais: 1929–1931 m. jis mokėsi Berniukų gimnazijoje. Vėliau studijavo teisę Vytauto Didžiojo universitete, kalbotyrą Grenoblio universitete. 1939 m. grįžo į Lietuvą, nuo 1940 m. rudens dėstė prancūzų ir lietuvių kalbas Šiaulių mergaičių gimnazijoje, Prekybos institute, buvo Tautinės lietuvių studentų korporacijos „Neo-Lithuania“ narys, priklausė Šiaulių kultūrininkų būreliui. Buvo vienas iš almanacho „Varpai“ leidimo iniciatorių, vertė teatro pjeses, konsultavo aktorius literatūros klausimais. 1944 m. A. J. Greimas išvyko į Prancūziją. Dėstė ten, Egipte, Turkijoje.

A. J. Greimas – žinomiausias lietuvis pasaulinėje humanitarikoje, sukūręs Paryžiaus, arba greimiškąją, semiotikos mokyklą. A. J. Greimo semiotika, neapsiribodama ženklo sistemos aprašymu, suvokia reikšmę kaip procesą. Būtent Paryžiaus aukštojoje socialinių mokslų mokykloje savo kelią pradėjo ir ši paroda. Prancūzijoje, Belgijoje, Rusijoje eksponuota paroda buvo pristatyta ir Vilniuje, Kaune.

Parodą sudaro kelios dalys: „Semiotizatorius“ (skirtingais aspektais semiotiškai išnarsyti kasdienybės objektai) ir trys pasakojimai – apie Greimo gyvenimo vaidmenį, jo įkurtą semiotikos mokyklą ir kelias svarbias semiotines sąvokas.

„Semiotizatorius“ – tai instaliacija, suteikianti galimybę kiekvienam parodos lankytojui į pasaulį pažvelgti semiotiškai, skirtingais aspektais išnarstyti pasiūlytus kasdienybės fragmentus. „Semiotizuojami“ objektai (laiškas, vynas ir šuo Rudis) buvo ypatingai svarbūs Greimui: jis nuolat susirašinėjo su bendraminčiais ir kolegomis visame pasaulyje, šalia savęs turėjo keturkoji bičiulį Rudį, mėgdavo gurkšnoti vyną. „Semiotizatoriaus“ tekstuose pabrūksti žodžiai – tai nuorodos į komiksus, pristatančius kelias Greimo semiotikos sąvokas: „reikšmė“, „sakymas“, „būseną“, „utopija“. Komiksai padeda susidaryti išspūdį apie semiotinių tyrinėjimų pobūdį. Parodoje taip pat eksponuojamas žemėlapis, pristatantis Greimo semiotikos mokyklos idėjų paplitimą pasaulinės semiotinės minties fone.

Parodą rengė Lietuvos nacionalinė UNESCO komisija ir kūrybinė grupė: kuratorė Gintautė Žemaitytė, architektai Justinas Dūdėnas, Jurgis Dagelis, kuratorės asistentas Paulius Jevsejevas, grafikos dizainerės Aušra Lisauskienė, Kamilė Lisauskaitė, komiksų autorė Miglė Anušauskaitė, tekstų autoriai Dmitrij Gluščevskij, Paulius Jevsejevas, Austėja Oržekauskienė, Gintautė Žemaitytė, koordinatore Milda Valančiauskienė.

Kviečiame užsakyti ekskursijas parodoje. Paroda veiks iki rugpjūčio 31 d. Informacija teikiama tel. (8 41) 524 386, el. p. gabriele.jasiuniene@ausrosmuziejus.lt.

„APIE LITERATŪRĄ – GYVENIMIŠKAI”. SUSITIKIMAS SU POETU DAINIUMI GINTALU

Balandžio 5 d. bibliotekoje vyko susitikimas su poetu, vertėju Dainiumi Gintalu. Susitikimo metu poetas pristatė savo poezijos knygas „Adatos“, „Vienos vasaros giesmė“, „Boa“ ir Prano Mašiot premiją laimėjusią geriausią metų knygą vaikams ir paaugliams „Ajerų kisielius, arba varnos, varvekliai, varanai ir varlės“.

Renginio dalyviai turėjo progą išgirsti poeto pamąstymų apie gyvenimą, kūrybos kelią, taip pat pasiklausti skaitytojų eilių. Su autoriumi apie poeziją gyvenimiškai, apie gyvenimą literatūriškai kalbėjosi literatūrologė Dalia Jakaitė.

Dainius Gintalas gimė 1973 m. Slabadėlės kaime, Alytaus rajone. 1995 m. baigė Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą, kur studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. Mokėsi Vilniaus dailės akademijoje. 2000 m. sumanė ir iki šiol organizuoja neprofesionalų meno festivalį „Maskoliškių meno frontas“. Surengė keletą fotografijos parodų „Filosofinės būdelės – išvietės“. Bendradarbiauja su teatrais, parašė kelis libretus muzikiniams spektakliams ir ope-

roms. Kuria poeziją (ir audiovizualinę). Gyvena Vilniuje. Lietuvos rašytojų sąjungos narys nuo 2010 m.

D. Gintalas išleido kelias poezijos knygas: „Angis“ (1997 m.), „Boa“ (2007 m.), „Adatos“ (2016 m.), „Vienos vasaros giesmė“ (2021 m.), taip pat dvi knygas vaikams: „Duokit kelią Begemotui!“ (2019 m.) bei „Ajerų kisielius, arba varnos, varvekliai, varanai ir varlės“ (2021 m.). Poezija įtraukta į įvairius almanachus ir antologijas. Kūryba versta į anglų, prancūzų, ispanų, vokiečių, rusų, ukrainiečių, baltarusių, latvių, lenkų kalbas.

Iš prancūzų kalbos D. Gintalas yra išvertęs M. Fontanos, J. M. Maulpoix, H. Michaux, R. Charo,

C. de Lautreamonto poezijos. J. Bataillio, A. Nothomb, M. Houellebecq romanų ir kt.

Apdovanojimai: Jaunojo jotvingio premija už knygą „Boa“ (2008 m.), „Poezijos pavasario“ prizas už pasaulio poezijos vertimus į lietuvių kalbą (2016 m.), „Metų knygos“ nominacija už eilėraščių rinkinį „Adatos“ (2016 m.), „Poezijos pavasario“ premija už poeziją vaikams (2019 m.), poezijos knygos „Adatos“ ir „Vienos vasaros giesmė“ Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto išrinktos į kūrybiškiausių metų knygų dvyluktuką (2016 m. ir 2021 m.), Jotvingių premija už įtaigų vaizduotės ir atminties proveržį poezijos knygoje „Vienos vasaros giesmė“ (2021 m.). Ši knyga nominuota ir „Poezijos pavasario“ Maironio premijai. Prano Mašiot premiją už geriausią metų knygą vaikams ir paaugliams laimėjo „Ajerų kisielius, arba varnos, varvekliai, varanai ir varlės“ (2021 m.).

SAVB informacija

► Su poetu, vertėju Dainiumi Gintalu apie poeziją gyvenimiškai, apie gyvenimą literatūriškai kalbėjosi literatūrologė Dalia Jakaitė.

APIE SOCIALISTINĮ IR BANALŲJį REALIZMUS LITERATŪROJE

Dr. doc. Vigmantas BUTKUS

Pradėsiu papasakodamas apie dėstytoją, kuri(s) 1986 m. Šiaulių K. Preikšo pedagoginiame institute man dėstė vieną literatūros kursą. Dabar nenoriu konkretizuoti, ar tai buvo dėstytoja, ar dėstytojas, ta aplinkybė šiuo atveju visiškai nesvarbi, tad tik dėl patogumo tolesniam pasakojimui pasirinksiu vieną giminę – tebus ji vyriškoji.

Taigi minėtas dėstytojas paskaitas skaitydavo užburiančiai. Įvaizdis, laikysena, gestikuliacija, artikuliacija – viskas atrodė nepriekaištinga. Balso aukštis, garsumas, tembras, tonas, rodėsi, yra idealiai priderinami prie aptariamų kūrinių specifikos, jų siužeto, nuotaikos. Patys kūriniai, netgi sekiausi, tartum įgaudavo stipraus papildomo emocinio-semantinio krūvio, kalbėjimo patosas nuo pirmų paskaitos minučių griaudavo visas užtvares. Sumaniai išdėstytos loginės ir kitokios pauzės leisdavo

įterpti įvairių su tema nesusijusių, bet retoriškai susijamų žaliams studentėliams skirtų vadinamųjų gyvenimiškų pamokymų.

Atrodytų, ne paskaitos, o tikra retorikos ir artistiško šventė, džiaugsmas ausims ir palaima akims. Nemažai kam galbūt vien toks – šventės – išpūdis ir yra išlikęs. Įtaigu ir miela, malonu, kol neįsiklausai atidžiau, kol girdi tik raišką, o ne turinį ar, gal tiksliau, ne bendrąją pasaulėžiūrinę tendenciją, kuria perteikiama dėstomos medžiagos visuma.

Generalinę šios tendencijos kryptį nusakyti labai paprasta: socialistinis realizmas yra tobuliausias literatūros pavidalas, visa kita vertintina kaip nukrypimai. Būtent taip buvo teigiama sovietiniuose vadovėliuose ir programose, bet 1986 m. nė vienas adekvačios profesinės sąžinės nepraradęs dėstytojas tokiais teiginiais jau nebesivadovavo, juos pateikdavo, jeigu iš viso bepateikdavo, tik *pro forma*.

Kodėl apie tai rašau?

Televizijos, interneto kanalais galima stebėti daugybę įvairaus formato susitikimų su grožinės ir negrožinės literatūros knygų autoriais, naujų knygų ar šiaip literatūrinės kūrybos pristatymų ir panašių renginių. Kultūros, meno, švietimo įstaigose tokiuose renginiuose galima dalyvauti tiesiogiai. Išsakysiu savo šių renginių stebėji-

mo – daugiausia Šiauliuose – patirtį, kurios nedrįsčiau kaip nors itin visuotinai apibendrinti, bet galiu išdrįsti ir net jaučiu pareigą ją paviešinti.

Paprastai kuo daugiau būna skambios retorikos, patoso, aktorystės, tuo mažiau tekstinės meistrystės. Kuo daugiau emocingo dvasingumo ar, priešingai, demonstratyvaus atsainumo, tuo mažiau literatūrinio virtuozizmo. Išoriniais oratorystės, artistiško, garderobo, scenovaizdžio efektais paprastai pateikiamas nebe socialistinis, bet banalusis realizmas, koks nors salsvasis romantizmas arba trumpakelnis modernizmas, kai lėkšta, net šleiva kalba renčiamas akivaizdžiai mažavertis tekstas. Žinoma, būna džiuginančių išimčių, bet ne visi rašytojai, – paminėsiu vieną išimtį, – yra rolandai rastauskai.

Tekstinė banalybė neatgimsta literatūrine princese net tuo atveju, jeigu aplink ją surengiamas pats išpūdingiausias aktorinio pobūdžio šou.

Visi šie prisiminimai ir pasvarstymai atėjo į galvą balandžio 5 d. pavakare P. Višinskio bibliotekoje vykusio susitikimo su poetu Dainiumi Gintalu metu, klausantis nuoširdaus, paprasto pasakojimo apie kūrybą ir pasaulį, o mintyse vartant pernai pasirodžiusią jo knygą „Vienos vasaros giesmė“, kuri yra tikras poetinės gyvybės ir rašančiojo profesionalumo įrodymas.

LEISKITE MENO GALIAI VEIKTI. ATGAUTI VIDINĘ PUSIAUSVYRĄ, STIPRINTI EMOCINĘ BŪSENĄ PADEDA MENO TERAPIJA

Vizualaus meno stebėjimas, kaip ir pats kūrybinis procesas, neabejotinai savaime veikia kaip terapija. Meno galios poveikį jaučiame per mūsų regėjimą, atmintį, emocijas, fizinį kūną.

Fotografijos muziejaus nuotraukos

Menas pakyli, augina, padeda atsi-
skleisti mūsų kūrybiškumui, sukelia ra-
mybės, atsipalaidavimo jausmą. Meno te-
rapijos poveikio neriboja nei amžius, nei
lytis, nei tautybė. Stiprinami socialiniai
ryšiai kuria tarpusavio pasitikėjimą, vie-
ningumo su šalia esančiu jausmą, pade-
da atrasti bendrų vertybių. Domėjimasis
menu taip pat padeda išlaikyti kognity-
vines funkcijas: atmintį, mąstymą, vidinį
psichologinį atsparumą, ypač svarbų atsi-
statant po patirtų sunkumų, išsivaduojant
nuo perteklinės įtampos padarinių. Būtent
šiuo sudėtingu laikotarpiu svarbu nenusto-
ti (o gal net pradėti) lankyti muziejuose
bei galerijose, pačiam įsitraukti į kūrybos
procesą.

**Smalsumas leidžia patirti stipresnį me-
no terapijos poveikį, nukreipia mintis nuo
kasdienybės**

Stebint meno kūrinius, svarbu sužadinti
savyje smalsumą, užduodant klausimus:
„Kaip mane veikia šis kūrinys?“, „Kokias
mintis, jausmus sukelia?“. Atsakymų ieš-
kojimas savyje skatina kūrybiškumą. Įsi-
traukęs žiūrovas analizuoja, ką jam meno

kūrinys padeda prisiminti, kokius įvykius,
vietas, asmenis primena.

Menas padeda ieškoti aplink save gro-
žio, nukreipia mintis nuo kasdienio sudė-
tingo gyvenimo, problemų. Pastebėta, kad
ypač sunkiu laikotarpiu žmonės tampa
jautresni subtiliam meno poveikiui, patiria
intensyvesnį laimės jausmą, kuris kyla tie-
siog ramiai gėrintis kūriniu. Kartais menas
padeda išgyventi ir skausmą, sustiprinda-
mas, bet tuo pačiu atverdamas galimybę jį
paleisti. Menas leidžia giliau pažinti savo
sielvartą, liūdesį ir jį išgyventi, atgauti pu-
siausvyrą.

**Vizualaus meno įtaka emociniam jaut-
rumui, asmenybės augimui**

Gyvendami įprastą gyvenimą, dažnai
leiddami laiką socialiniuose tinkluose, pra-
dedame save mažiau vertinti, imame lygin-
tis su kitais. Mene galime rasti savo vidinio
pasaulio atspindį ir tai, ko mums trūksta.

Menas skatina vidinį augimą. Susi-
durdami su mums iki tol nepažinta for-
ma ar kūriniu, prieštaraujančiu mūsų
įsitikinimams, esame praturtinami net ir
per negatyvą, kuris išprovokuoja aktyvią

gynybą. Netgi pirminė reakcija „Šio kūri-
nio nesuprantu!“ ar pasipiktinimas „Kodėl
autorius būtent TAI ar TAIP vaizduoja?“
savotiškai paaugina asmenybę, jei susi-
tvarkome su pirminiu noru neigti. Svar-
bu savęs paklausti: kodėl visgi TAI ar
TAIP autorius nusprendė pavaizduoti? Ką
mums sako kūrinyje naudojamos detalės,
simboliai? Menas tampa vertingas, nes
pateikia idėjas ir požiūrius, kurie galbūt
nebuvo mums pasiekiami ir pažinti, tai-
gi praturtina kitokiu pasaulio matymu ir
jautimu.

Menas puoselėja mūsų jautrumą, ap-
saugodamas nuo savotiško atbukimo. Kas-
dien, vykstant beveik tokiai pat rutinai,
nebepastebime tam tikrų dalykų. Menas
padeda iš naujo įvertinti aplinką ir savo
patirtį, naujai pažvelgti į galbūt senus da-
lykus, atgauti savo jautrumą.

Parodų, ekspozicijų lankymas neabe-
jotinai turi terapinį poveikį – ypač tada,
kai nesistengiame aprėpti kūrinių gau-
sos, bet labiau sustojame, išsigiliname į
tai, kas mus paliečia labiausiai. Svarbu
neskubėti ir leisti sau pajusti gydomąją
meno galią.

**Meno terapijos poveikis kūryboje, edu-
kacijose**

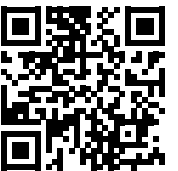
Meno terapija ypatingai gelbėja tuos,
kam sunku susikaupti, būti atviriems, pasi-
tikėti savimi ar aplinkiniais. Kūrybiniame
procesu bet kokio amžiaus žmogus leng-
viau supranta ir išreiškia savo emocijas –
tam nereikia žodžių, viską pasako vaizdas,
kompozicija, spalvos.

Dalyvavimas edukacijose mažina stre-
są, susikaupimas padeda spręsti psicholo-
gines problemas, koreguoja elgesį ir emo-
cijas, gerina bendravimo įgūdžius, lavina
vaizduotę. Ypač svarbu ir tai, kad ranko-
mis atliekami darbeliai praturtina jutiminę
patirtį, lavina smulkiąją motoriką, praple-
čia pažintinius gebėjimus, ugdo. Kūrybai
palankioje aplinkoje edukacijų dalyviams
saugu bendrauti, būti savimi, klaus-
ti, komentuoti, pasakoti.

Kūryba edukacijose neįpareigoja
turėti aukštų meninių sugebėjimų,
skatina būti čia ir dabar, mėgautis
edukatoriaus rodomu dėmesiu, nuo-
sekliu pasakojimu bei eigos aiškini-
mu, laisvai ir spontaniškai išsilais-
vinti kūryboje, džiaugtis rezultatu.

Lina Liesienė

*Tegu menas būna nuolatinis jūsų gyvenimo palydovas, teikiantis at-
gaivą, praskaidrinantis mintis, stiprinantis emocinę būseną. Kviečiame
patirti meno terapijos poveikį lankantis Fotografijos muziejuje.*

(V)IRSMAS – TAI IRSMO VIRSMAS NAUJU

Pasaulinę kultūros dieną, Velykų savaitgalio išvakarėse, Lietuvos dailininkų sąjungos Šiaulių skyriaus meno erdvėje „S_IN“ atidaryta Ernestos Šimkienės ir Jūratės Juškienės darbų paroda „(V)irsmas“. Abi autorės gerai žinomos Šiaulių mieste: Ernesta vadovauja Šiaulių dailės galerijai, moko Šiaulių dailės mokykloje, o Jūratė yra dailės studijos suaugusiems įkūrėja.

Augustės Klimanskytės nuotr.

► Ernestos Šimkienės fotografijų ciklas ir Jūratės Juškienės tapybos medžių lapais darbai aktualizuoja tvarumo bei natūralių gamtos ciklų atsinaujinimo idėją.

Jūratės Juškienės kūryba

► Dūlantys ir pūvantys pavidalai įgauna ypatingo grožio, palytėto tik jam skirtu gyvenimo šviesų, šešėlių, vėjų ir lietaus.

Idėja įgyvendinti bendrą parodą gimė Jūratei, kai feisbuke pamatė yrančių lapų vaizdus, kuriais pasidalijo Ernesta. Negaišusi ji pasiūlė Ernestai rengti parodą, o ši sutiko. „Mūsų paroda – visiškas eksperimentas, ieškojimas. Mus sujungė idėja, nes Jūratė lapus naudoja kaip medžiagą, o aš – kaip formą, vaizdinį. Mes iš tolo viena kitą tyrinėjome, o Jūratė išprovokavo parodai“, – sako Ernesta.

Autores vienija ne tik bendra paroda, bet ir bakalauro studijos tuomečiame Šiaulių universitete, kuriame buvo kursioinės. Paklaustos apie bendravimą studijų metu, autorės juokiasi, pasakodamos, kad tuomet buvo labai skirtingos, mažai bendravo.

Parodoje eksponuojami Jūratės tapybos ir Ernestos fotografijos darbai. Autores suvedė noras fiksuoti gamtos (v)irsmo ciklą. Ernesta yrančių sodo gamtą naudoja kaip fotografijų objektą, o Jūratė atvirkščiai – trina fiksuojamus objektus ir tapo nuo obels nukritusiais, pūvančiais sodo augalų lapais, taip prikeldama juos kitoje formoje.

„Buvo netikėta: kai pradėjau jais piešti, atsirado oranžinė spalva. Iš to purvo,

negražaus vaizdo atsirado labai graži, skausi spalva. Čia ir įvyksta virsmas“, – sako Jūratė.

Kalbėdama apie parodą, Ernesta pridėda, kad dialogas su žiūrovais vyksta įvairiais lygmenimis. Vienas iš jų – noras akcentuoti senatvės grožį, kadangi vartojimo visuomenėje dažnai esame linkę koncentruotis tik į jaunystę. „Dažnai aukštiname jaunystę, kuri savaime yra graži, jai nieko nereikia. Jaunystė, kaip žali lapai ar gėlės, savaime džiugina. Lapai parodoje – tie, kurie pamatė tam tikrą šviesos kiekį, patyrė aplinkos reiškinius, – kaip žmogaus gyvenimas. Senatvė unikali dėl visų patyrimų. Man tokia metafora svarbi – grožį pamatyti toje formoje, kurioje nieko nebeieškai“, – atvirauja Ernesta.

Paroda aktualizuoja ir tvarumo, ekologijos, pertekliaus, gamtos ciklų reiškinius, kviečia diskusijai apie krikščionišką Prisikėlimo naratyvą, gamtos ir žmogaus civilizacijų laikinumą ir atsinaujinimą.

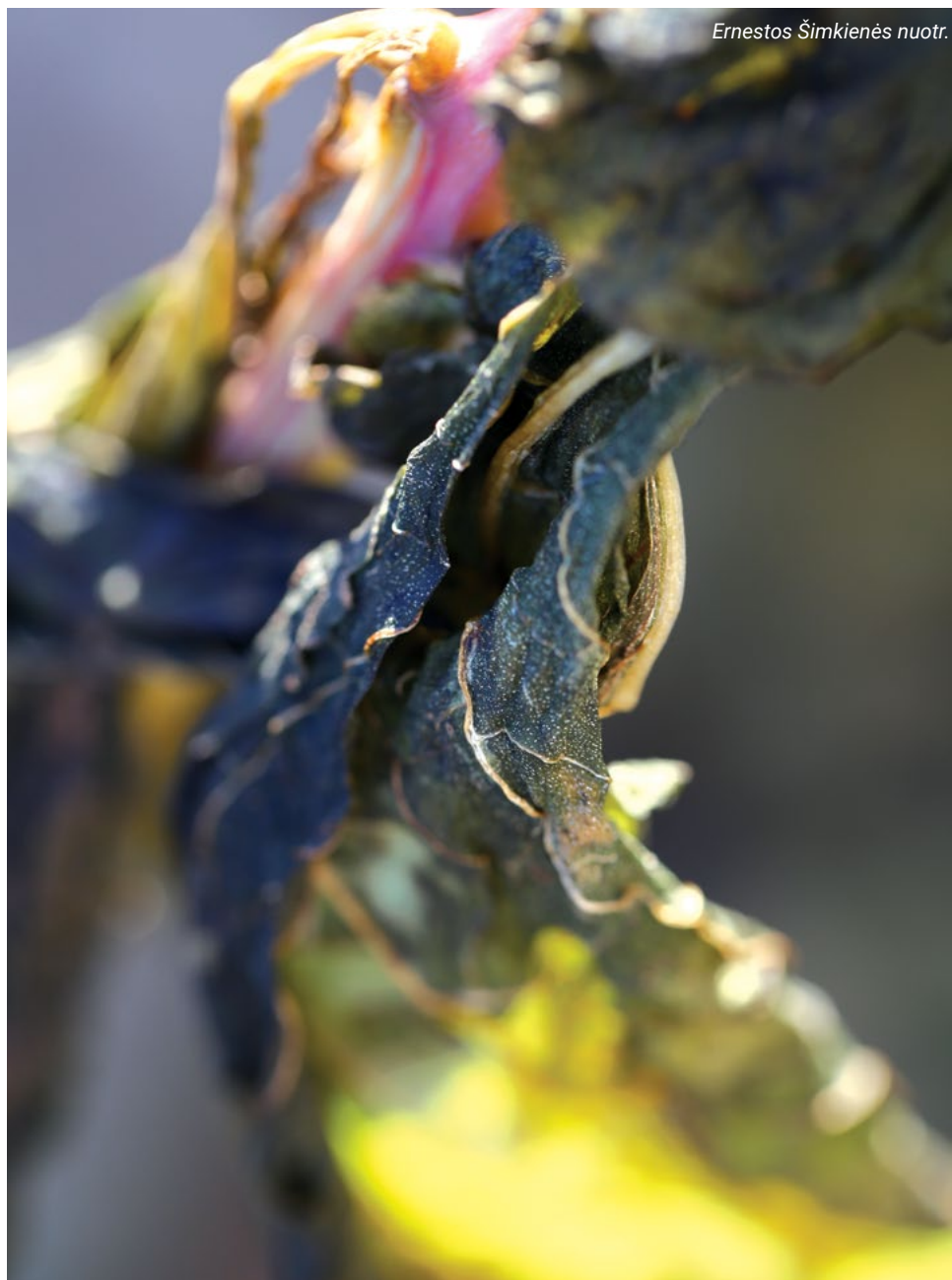
Paroda veiks iki gegužės 3 d., ją aplankyti galite susisiekti su autorėmis.

Roberta Stonkutė

Kviečiame nuskenuoti QR kodą arba apsilankyti etaplus.lt svetainėje, kur rasite vaizdo interviu su autorėmis.

Ernestos Šimkienės nuotr.

► Tai, kas yra metama lauk, nebenaudinga, pasmerkta žūti, atneša jautrumą, švelnumą ir išskirtinį santykį su gamta. Subtilus nueinančios gamtos dvelksmas pasilieka kūrinuose.

DOMINYKA PASAULYJE PASIGENDA TOLERANCIJOS

Aštuoniolikmetė Dominyka Svilytė – jaunoji Šiaulių menų mokyklos teatro studijos „Kompanija šauni“ aktorė, save išbandanti ir režisierės amplua. Šiuo metu kūrėja dega nekantrumu visuomenei pristatyti spektaklį apie LGBT bendruomenės narių džiaugsmus ir skausmus. „Žmonių istorijas pateiksime taip, kad tie, kurie pasaulį mato siaurai, tikrai pradės žiūrėti plačiau“, – sako Dominyka.

– **Kodėl nusprendei lankyti studiją „Kompanija šauni“?**

– Teatro menas buvo sena mano svajonė. Ilgai nedrįsau, nes labai visko bijojau. Ateiti į studiją pakvietė draugė. Man atrodo, kad teatras yra tokia vieta, kur save gali atrasti visiškai kitokią, jautis 100 proc. savimi. Tai kartais labai baisu. Man teatras tą ir davė – leido išreikšti save taip, kaip niekada negalvojau galėsianti. Tai mane sužavėjo: jautiesi kaip namuose, savo vietoje.

Astos Lesauskienės nuotr.

► Dominyka Svilytė: „Sugalvojome kurti biografinį spektaklį, vykome į kitus miestus pas pasirinktus LGBT žmones, klausinėjome apie patirtį, sunkumus, lydinčius nuo vaikystės iki šiol. Jų patirtis įkvėpė nepasiduoti.“

– **Kuo tavo vaidyba išsiskiria iš kitų?**

– Mėgstu gilintis į žmogaus, personažų vidinį pasaulį. Bandau veikėją išjausti, ieškau jo savyje. Tai man labai patinka. Kai vaidini, parodai tas savo savybes, kurių gal niekada gyvenime neparodytum. Kai kuri vaidmenį, nesi tu, bet gali įdėti spalvų, kurių savyje turi.

– **Kokį vaidmenį kurdamą jauteisi geriausiai?**

– „Stoglangyje“ vaidinu kaimynę iš viršaus. Yra tokia priešistorė: „Stoglangyje“ vaidinau dar

Juliaus Urbono nuotr.

► Akimirkos iš spektaklio „Stoglangis“ pagal Renatos Šerelytės pjesę. Spektaklio dailininkė – Edita Sūdžiūtė.

pernai, vadovai pakvietė kurti mamos dvasios vaidmenį. Gera patirtis buvo, nes dirbau su vyresniųjų grupe. Kai jie išėjo, mūsų grupė tapo vyriausia, o aš gavau kitą vaidmenį. Kaimynės iš viršaus vaidmuo man padarė didžiausią įspūdį. Personažas labai skiriasi nuo manęs, kaimynė yra pasitempusi, pasipūtusi, pasitikinti savimi, ko man kartais trūksta. Vaidmuo mane išlaisvino, galėjau pažinti save iš kitų pusių.

– **Kokia nauja kūryba užsiimi?**

– Mano gyvenime visada atsiranda naujų veiklų, manau, kad vaidyba labiausiai padėjo jų atrasti. Pastaruoju metu domiuosi renginių organizavimu, priklausau Lietuvos liberaliam jaunimui, surinkome daug pinigų ukrainiečių vaikams. Šiuo metu kuriame naują spektaklį. Vadovai mumis pasitiki, suteikia laisvės kurti patiems.

– **O kas tave žavi režisūroje?**

– Man tai nauja patirtis, bet labai smagu pamatyti įvairius dalykus kitaip. Gali tartis su vadovais, matyti mažus dalykus kūrybos procese, kurti personažus, kaip tu tai suvoki.

– **Kam žmogui reikalingas menas?**

– Kad išmokytų pažinti save, rastų ramybę ir atrastų savyje pusių, kurių nežinojo esant. Menas gydo, visi turime prie jo prisiliesti ir atrasti tą rūšį, kuri tinka. Teatre gali surasti save. Tai labai svarbu.

– **Kokį spektaklį dabar kuri? Kuo jis ypatingas, kitoks, nei buvo iki šiol?**

– Jis yra biografinis, o tai nėra įprasta jaunimo teatrui. Labai gaila, jo tema vis dar opi Lietuvoje, nes yra apie LGBT žmones. Nors LGBT nariai yra kitokie, jie yra savimi ir gyvena taip, kaip nori. Idėja kilo man ir teatro bendraminčiams Jonui ir Viliui. Pradėjome gilintis, kodėl tai svarbu, kaip

D. ir V. Dargių asm. archyvo nuotr.

norėtume idėją pateikti, vadovams tai patiko. Sugalvojome kurti biografinį spektaklį, vykome į kitus miestus, klausinėjome dešimties žmonių apie jų patirtį, sunkumus, lydinčius nuo vaikystės, ir geras patirtis. Jų patirtis įkvėpė nepasiduoti. Nenoriu atskleisti, bet greit išvysime premjerą. Daug dirbame, pakalbintų žmonių istorijas perteiksime taip, kad tie, kurie pasaulį mato siaurai, pradėtų žiūrėti plačiau. Tai sunki užduotis, bet, manau, mums pavyks.

– **Ko jaunimui dabar trūksta? Kokių temų neliečia teatras?**

– Mėgstame su draugais ir vadovais pasikalbėti apie viską. Tų temų yra labai daug, bet pagrindinės – LGBT ir neigalieji, nepakankamai įtraukti į visuomenės gyvenimą. Moterų teisės – taip pat opi tema, kaip ir lygybė, meilė sau. Man pačiai būtų labai įdomu sukurti spektaklį apie meilę sau.

Nepakantumą, netoleranciją žmonėms tenka patirti kasdien, bet situacija keičiasi. Mano amžiaus asmenys mąsto plačiau, tolerantiškiau nei vyresni. Kartais tėvai, seneliai nepritaria žmogaus esybei, mokykloje jaunimas patiria patyčių dėl orientacijos, negalios, išvaizdos – dalykų, kurių negali pakeisti.

– **Kas tau įdiegė tolerancijos vertybę?**

– Mano šeima. Jie visada stengėsi, kad būčiau geras žmogus, siekčiau svajonių. Daug įtakos turėjo draugai, geriausia draugė, su kuria labiau susipažinau fotografijos būrelyje. Bet didžiausias lūžis įvyko teatre. Iki tol buvau geras vaikas, bet labai nedrąsi, o ten išmokau pasakyti „ne“. Sutikau žmonių, panašių į mane, vadovus, kurie tapo antraisiais tėvais, skatino dar labiau domėtis vidiniu pasauliu, tyrinėti aplinką, išreikšti save, būti savimi, nebijoti.

Entuziastinga ir smalsi

Studijos „Kompanija šauni“ vadovai Dalė ir Virginijus Dargiai apie Dominyką:

– Dominyka atrodo labai mergaitiška ir švelni, tačiau toks pirmas įspūdis yra labai paviršutiniškas. Ji gali ir geba atkakliai siekti tikslo, bet tai daro švelniai ir kantriai, nesumenkindama kitų nuomonės. Bendrauti su ja labai malonu, nes ji dėmesinga ir tolerantiška. Ji taip pat labai entuziastinga ir smalsi. Dominyka kartu su keliais studijos draugais pasiūlė temą naujam spektakliui – ne tik pasiūlė, bet ir surinko medžiagą interviu būdu iš jaunų žmonių, kurie bus naujojo spektaklio herojai. Vienas malonumas bendrauti ir kurti kartu su tokiu jaunu žmogumi, kuris neabejingas kitiems bei aplinkai.

etapius

„Kvadratas. Meno teritorija“
Nemokamas savaitraščio „Etapius“ priedas
Leidžiamas nuo 2022 m. sausio 28 d.
Tilžės g. 74, LT-78140, Šiauliai.
Jm. k. 300618252.
PVM kodas LT100002852714.

Leidžia VŠĮ „Šiauliai plius“ kartą per mėnesį –
paskutinį kiekvieno mėnesio penktadienį.
9 000 egz.

Leidinyso platinamas kartu su
savaitraščiu „Etapius“.
Leidinį galima rasti partnerių įstaigose.

www.etapius.lt
Redakcija: redakcija@etapius.lt
Reklama: reklama@etapius.lt
Tel. 8 700 12 161.
Direktorė Giedrė Brazlauskaitė.

Vyr. redaktorė Oksana Laurutyte.
Dizainerė Emilija Sasnauskaitė.
Kalbos redaktorė Elena Monkutė.

Rėmėjai:

Partneriai:

Kviestiniai autoriai:

Lietuvos dailės teoretikas,
kritikas Virginijus Kinčinitis;
humanitarinių mokslų daktaras
docentas Vigmantas Butkus;
vizualiųjų menų asociacijos „Anima Mundi
Academy“ filosofas Jurgis Dieliautas.

**„Kultūra yra plonytis sluoksnelis,
kurį gali ir lietus nuplauti.“**

Erichas Marija Remarkas

**Kad lietus nenuplautų, tapkite
KVADRATO sergėtoju!**

Jūsų parama bus skirta kultūros leidiniui
„Kvadratas. Meno teritorija“ stiprinti.
Paramos sąskaita: LT567300010098028897,
AB „Swedbank“.

Kaip paskirtį nurodykite: „Parama Kvadratu“.

Kalbino Asta Lesauskienė